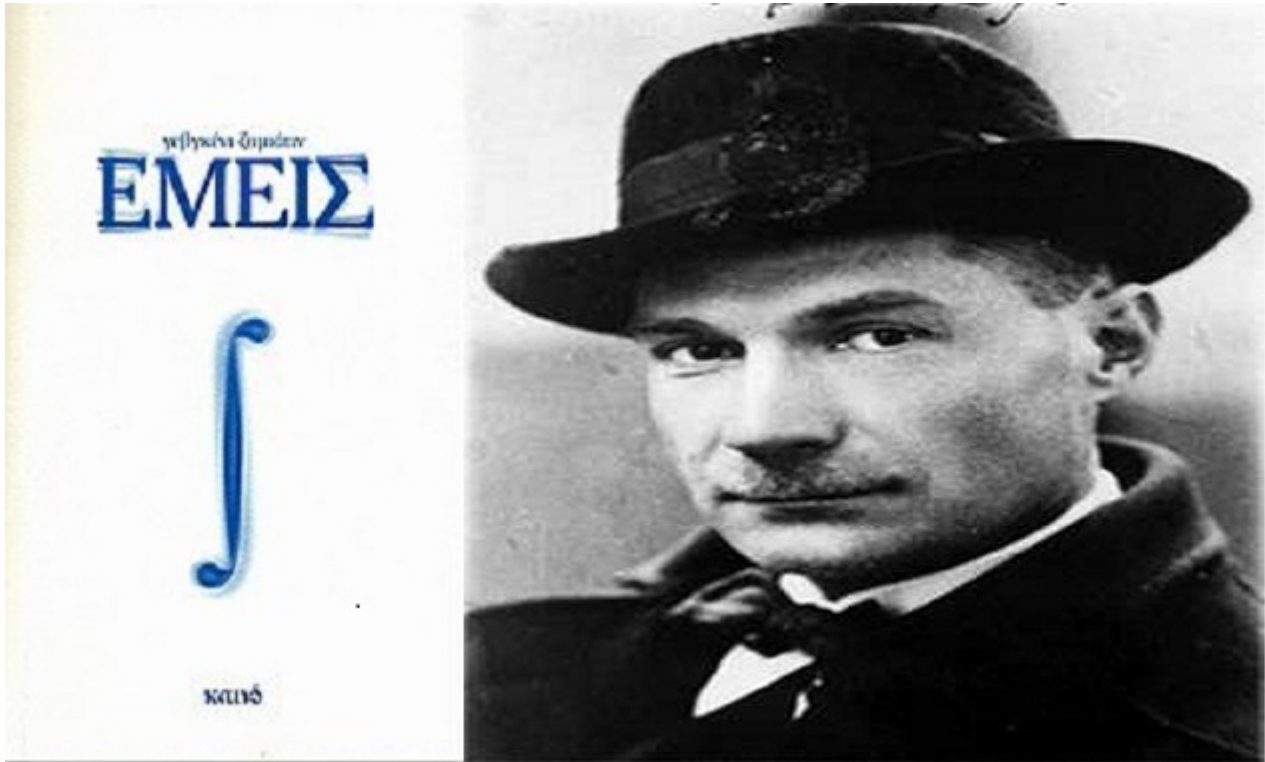

15 Οκτωβρίου 2013

Ένα προφητικό (;) έργο για το μέλλον της ανθρωπότητας

Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα

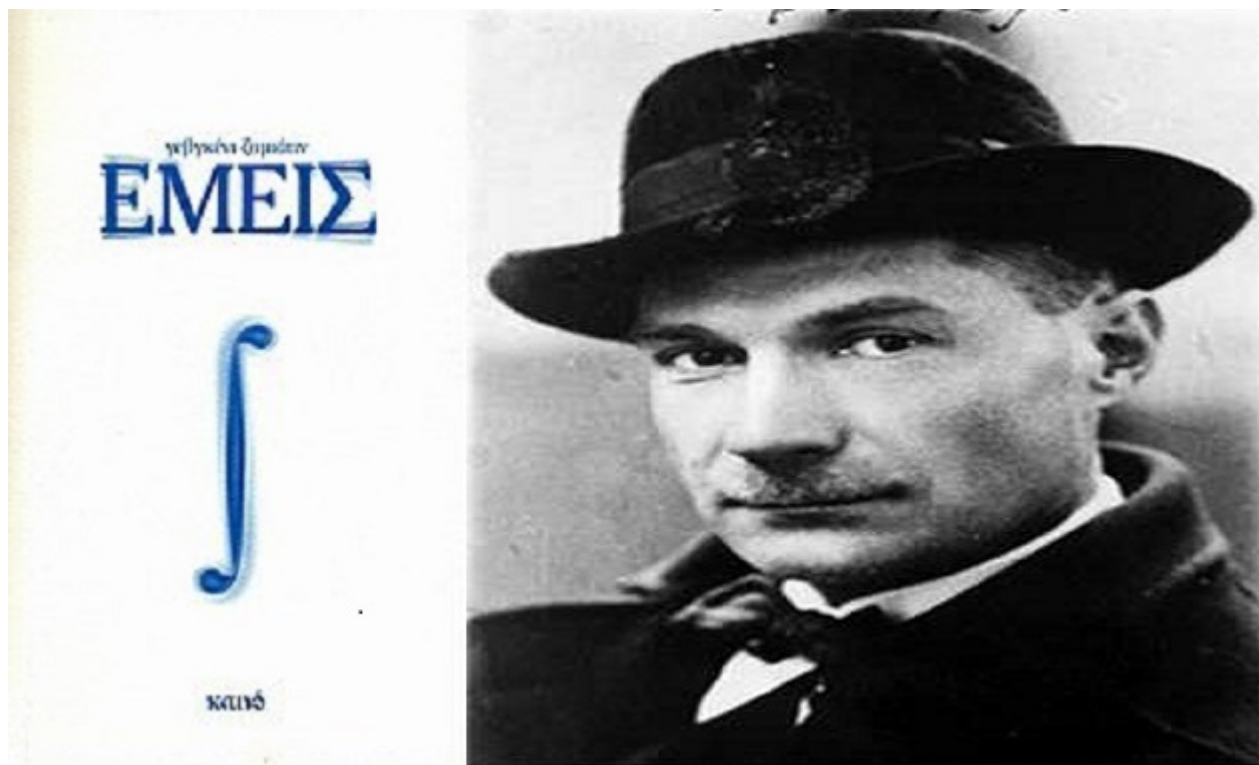
Αθανάσιος Μουστάκης, Δρ Θεολογίας

Το «Εμείς» του Γεβγκένι Ζαμιάτιν και η σύγχρονη προσδοκία του «μετά-ανθρώπου»

Μετά από προτροπή φίλης διάβασα το βιβλίο του Γεβγκένι Ζαμιάτιν με τίτλο «Εμείς», το οποίο γράφτηκε τη δεκαετία του '20 στην τότε Σοβιετική Ένωση (κατ' άλλους το 1921 και κατ' άλλους το 1927, ενώ η πρώτη αγγλική έκδοση προσδιορίζεται το 1924).

Πρόκειται για μελλοντολογικό βιβλίο, αναφερόμενο σε μία δυστοπία, έναν φανταστικό κόσμο, ο οποίος λειτουργούσε ήδη ή ο ευαίσθητος συγγραφέας διαπίστωνε τα πρώτα ίχνη του να εμφανίζονται γύρω του κατά την εποχή του.

Η δράση των ηρώων του Ζαμιιάτιν, είναι τοποθετημένη σε ένα ασαφές μέλλον, το οποίο απέχει πολλά χρόνια από την εποχή του/μας.

Οι άνθρωποι δεν έχουν ονόματα, αλλά προσδιορίζονται μόνο από γράμματα και αριθμούς. Οι μεταξύ τους σχέσεις είναι συγκεκριμένες και, μηδέ των πλέον προσωπικών εξαιρουμένων, καθορίζονται με χρονοδιάγραμμα και ελέγχονται από το καθεστώς.

Όλοι ζουν «ευτυχισμένοι», τόσο «ευτυχισμένοι» που δεν ασκούν καμία κριτική, μάλλον καλύτερα δεν γνωρίζουν καν αυτή τη δυνατότητα. Στον τέλειο αυτό κόσμο, η ψυχή θεωρείται ασθένεια, και η φαντασία επικίνδυνη εκτροπή, η οποία αντιμετωπίζεται με χειρουργική επέμβαση.

Ο πρωταγωνιστής, ένας χαρισματούχος μαθηματικός, ζει μία ήσυχη, τακτική και προρυθμισμένη ζωή, στην οποία όλα βάνουν καλώς. Για παράδειγμα τις προκαθορισμένες ημέρες παίρνει το ροζ κουπόνι, το οποίο του επιτρέπει να συνευρεθεί με έναν αριθμό θηλυκού γένους με την πρόσθετη παροχή ότι μπορεί να κλείσει τις κουρτίνες στο γυάλινο διάφανο οίκημά του εξασφαλίζοντας έτσι ελάχιστα ψήγματα ιδιωτικότητας. Αυτό για πολλά χρόνια του είναι αρκετό

Επί τη ευκαιρία να πούμε ότι στο Μονοκράτος τα πάντα είναι διάφανα, καθώς κανένας δεν έχει (μήπως απλώς δεν μπορεί;) να κρύψει τίποτα από τον Ευεργέτη, τον μεγάλο αρχηγό, και τους Φύλακες.

Σε αυτό το εφιαλτικό σκηνικό, ο πρωταγωνιστής γνωρίζεται με μία εντυπωσιακή γυναίκα-αριθμό και τα πάντα στη ζωή του έρχονται πάνω κάτω. Φθάνει, σχεδόν άθελά του, στα όρια της ανταρσίας. Προδίδει όλα τα ιδανικά της μέχρι τότε ζωής του, κάτι που δεν μπορεί εύκολα να το αποδεχθεί.

Το πλαίσιο, το οποίο στήνει και περιγράφει ο Ζαμιάτιν, μου θύμισε την σύγχρονή μας προσδοκία της δημιουργίας ενός εξελιγμένου τύπου ανθρώπου, ο οποίος θα νικά τις ασθένειες, θα επικοινωνεί με τους υπολογιστές, θα βελτιώνει τα χαρακτηριστικά του, θα ελέγχει τα συναισθήματά του. Η προσδοκία αυτή συχνότατα αντιμετωπίζεται ως πανάκεια και η δημιουργία αυτού του νέου ανθρώπου ευαγγελίζεται ένα νέο κόσμο καλύτερο για τους κατοίκους του.

Με μεγάλη τέχνη ο συγγραφέας περιγράφει έναν τέτοιο κόσμο, στον οποίο όπως δηλώνουν τα κρατικά μέσα ενημέρωσης, οι αριθμοί «είναι τέλειοι. Είναι μηχανοποιημένοι. Ο δρόμος προς την εκατό τοις εκατό ευτυχία είναι ανοικτός» αρκεί, όσοι πάσχουν από αυτή, να θεραπεύσουν τη σοβαρότατη ασθένεια της ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ. Οι κάτοικοι του Μονοκράτους προτρέπονται έντονα από την κρατική προπαγάνδα να «σπεύσουν όλοι να υποβληθούν στην επέμβαση» που θα τους απαλλάξει από την αρρώστια της ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ για πάντα.

Επίσης ασθένεια είναι και η συνείδηση του εαυτού του κάθε αριθμού και για το λόγο αυτό γίνεται τεράστια προσπάθεια από τους υπευθύνους να θεραπευθούν όσοι πάσχουν από αυτή.

Σε άλλο σημείο ο συγγραφέας τονίζει ότι το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου πρέπει να χαθεί απέναντι στα δικαιώματα των πολλών, ενώ οι σκέψεις απλώς περνούν, χωρίς να επηρεάζουν σοβαρά τους κατοίκους του Μονοκράτους.

Σοβαρό πρόβλημα είναι και τα συναισθήματα, καθώς και ό,τι είναι πιθανό να αφυπνίσει τους «ναρκωμένους» από την προπαγάνδα και κορεσμένους από την πολλή «ευτυχία» αριθμούς.

Καθώς διάβαζα το κείμενο του Ζαμιάτιν διαρκώς περνούσε από το μυαλό μου η σκέψη ότι επιθυμούμε να φτιάξουμε, ίσως και να τον φτιάχνουμε ήδη, έναν τέτοιο κόσμο. Το παράδοξο είναι ότι αυτός ο κόσμος τώρα μας φαίνεται θελκτικός και κυριαρχεί η άποψη ότι πρέπει να αγωνιστούμε με σοβαρότητα για να πετύχουμε κάτι τέτοιο αφιερώνοντας τις δυνάμεις μας σε αυτή την προσπάθεια.

Διαβάζοντας, από την άλλη, το κείμενο του Ζαμιάτιν που τον περιγράφει βλέπουμε - τουλάχιστον το ελπίζω - ανάγλυφες τις αδυναμίες και τα στοιχεία του που θα διαλύσουν την ουσία του ανθρώπου.

Μπορεί ο άνθρωπος να είναι ευτυχισμένος χωρίς να ονειρεύεται, χωρίς να αγαπά, χωρίς να έχει συνείδηση του εαυτού του;

Ικανοποιείται από τον τρόπο συνεύρεσης όπως αυτός περιγράφεται στο «Εμείς»;

Η δημιουργικότητά του είναι δυνατό να μπει σε απόλυτα καλούπια;

Ο ύπνος, το φαγητό, ο περίπατος μπορεί να λειτουργήσουν ως διατεταγμένη υπηρεσία;

Η καλλιέργεια της συνεπαφής με τον υπολογιστή, από την οποία προσδοκούμε πολλά, θα μας κάνει καλύτερους, πιο ευαίσθητους, περισσότερο ανθρώπους ή μας οδηγεί σε έναν κόσμο όπως αυτός που περιγράφεται στο «Εμείς»;

Θα λάβουμε άραγε κάποτε την απάντηση ή, με τη χάρη του Θεού, θα μείνουμε με την απορία;

<http://bit.ly/1gBdg6n>